

A portrait of a young man with short dark hair, looking slightly to the left. The image has a strong blue color cast. A dark, textured brushstroke-like shape is positioned behind the main title.

ABAIR GÀIDHLIG 5

FILEANTA

ABAIR GÀIDHLIG 5

Leugh an earrann seo gu faiceallach agus freagair na ceistean a leanas i.

Dùn Ad

Bha mi a' siubhal eadar Ceann na Creige agus an t-Òban nuair a chunnaic mi meall mòr, annasach faisg air an rathad mhòr. 'S e Dùn Ad a bh' ann: àite a tha aig cridhe eachdraidh ar dùthcha. 'S e seòrsa de chaisteal a bha seo anns an sgìre far an do thòisich eachdraidh nan Gàidheal ann an Alba mu 500AD. 'S ann à Èirinn a thàinig na Gàidheil, à Dal Riata ann an Ear-Thuath na h-Èireann.

Bha sluagh Dhal Riata a' fàs ro lionmhor agus bha iad feumach air barrachd fearainn. Dè b' fheàrr na dhol thairis a' chuain gu ruige Alba? Chan e astar fada a bh' ann, agus co-dhiù, bha iad tric a' dol a-null 's a-nall le m bàtaichean airson malairt.

Rinn iad an imprig agus rinn iad an dachaigh ann an Alba. Chan e Alba an t-ainm a bh' air an àite an uair sin. Thàinig sin a-rithist. 'S e Earra-Ghàidheal – Oirthir nan Gàidheal – a chanas sinn ris an sgìre air taobh siar na h-Alba far an robh iad an toiseach ged is e Dal Riata a thug na Gàidheil fhèin air – mar chuimhneachan air an àite anns am b' àbhaist dhaibh a bhith.

Thàinig na Gàidheil nan teaghlaichean – athraichean is màthraichean, seanairean is seanmhairean is clann agus cuideachd na beathaichean aca. Mar sin dh'fheumadh iad mòran fearainn dhaibh fhèin agus b' fheudar dha na daoine a bha a' fuireach ann an Earra-Ghàidheal aig an àm – na Cruithnich – falbh às. Ghluais iad na b' fhaide chun an taoibh an ear. 'S cinnteach nach do ghluais iad len saor thoil fhèin.

Nuair a nì sluagh imprig o aon àite gu àite eile, tha iad a' toirt leotha an dòigh-beatha fhèin – an cleachdaidhean, an cànan agus an creideamh. 'S e a' Ghàidhlig an cànan a bh' aca agus 's e Crìosdaidheachd an creideamh. 'S e cleachdadh a bh' aig na Gàidheil a bhith a' togail dùin mhòra air mullach chnocan àrda airson an dùthaich aca a dhìon. 'S e Dùn Ad am prìomh fhear a bh' aca. Bha dhà no trì bhallachan-dìon timcheall air na dùin seo agus bhiodh an rìgh agus na gaisgich chalm aige a' fuireach taobh a-staigh nam ballachan ann an taighean beaga air an dèanamh mar bu trice de chrèadh is de chuilc agus corra uair de chlach. Bha talla mhòr ann cuideachd far am biodh muinntir an dùin a' cruinneachadh. An sin biodh cuirmean aca far am biodh iad ag èisteachd ri ceòl, bàrdachd is sgeulachdan mu na gaisgich threuna aca.

Bha na daoine cumanta a' fuireach ann an taighean beaga air an fhearann timcheall air an dùn. Bhiodh iad a' coimhead às dèidh nam beathaichean agus ag àiteach na talmhainn. Nam faiceadh iad an nàmhaid a' tighinn, theicheadh iad dhan dùn airson fasgadh.

Tro na linntean sgaoil na Gàidheil an cumhachd agus, mar dhearbhadh air a seo, chì sinn ainmean-aite Gàidhlig air feadh na dùthcha ged nach eil daoine a' bruidhinn a' chànan ann an cuid de na h-àiteachan sin an-diugh. Bha sgrìobhadairean Laideann a' sgrìobhadh eachdraidh nan Gàidheal seo aig an àm. 'S e Scotti an t-ainm a bh' aca orra agus 's ann an ainm sin a thàinig am facal Beurla a th' againn air ar dùthaich san latha an-diugh.

Dùn Ad, abair àite sònraichte.

(air a thoirt à *Thugam is Bhuam* le Crìosaidh Dick (atharraichte))

ABAIR GÀIDHLIG 5

1. Carson a thàinig na Gàidheil a dh'Alba an toiseach?
2. *'S cinnteach nach do ghluais iad len saor thoil fhèin.*
Dè tha an seantans seo ag innse dhuinn mun chàirdeas a bha eadar na Gàidheil agus na Cruithnich?
3. Le bhith a' coimhead air an dàrna leth den earrainn, seall mar a thug na Gàidheil buaidh air an dùthaich dhan do ghluais iad.
4. Mìnich mar a fhuair Alba a h-ainm Beurla Scotland.
5. Le bhith a' coimhead air an earrainn gu lèir, thoir geàrr-chunntas air na prìomh rudan a dh'ionnsaich thu mu Dhùn Ad.
6.
 - (a) Nad bheachd-sa, dè na h-amasan a bh' aig Crìosaidh Dick nuair a sgrìobh i an earrann seo? Inns carson a tha thu den bheachd seo.
 - (b) Nad bheachd-sa, dè cho soirbheachail 's a bha an sgrìobhadair ann a bhith a' coileanadh nan amasan seo? Cleachd fianais às an earrainn gus taic a thoirt dha do bheachd.

ABAIR GÀIDHLIG 5

Tagh **aon** de na tiotalan a leanas agus sgrìobh **aiste bheachdail** mu dheidhinn.

Cha thuig sinn sinn fhèin gun tuigse air ar n-eachdraidh.

Bu chòir eachdraidh a bhith aig cridhe foghlam ann an Alba.

no

A bharrachd air Gàidhlig na h-Èireann agus Gàidhlig na h-Alba, tha Gàidhlig de sheòrsa eile ann an Eilean Mhanainn. Rannsaich aon de na cànain seo agus sgrìobh aiste fhiosrachail mu dheidhinn na fhuair thu a-mach.

Eachdraidh na Gàidhlig ann an Alba chun an latha an-diugh.

Gaeilge na h-Èireann

Gaelg Eilean Mhanainn

Tha eachdraidh inntinneach ach chan eil e gu mòran feum anns an t-saoghal anns a bheil sinn beò an-diugh.

Anns an eacarsaich cànain seo tha sinn a' dol a choimhead air mar a chleachdas sinn an gnìomhair 'S.

Coimhead tron earrainn a leugh thu agus cuir dath air abairtean no seantansan far an deach 'S a chleachdadh. Am faic thu mar a chaidh 'S a chleachdadh ann an dòighean diofraichte?

ABAIR GÀIDHLIG 5

Puing-ionnsachaidh an Aonaid: 'S

Anns an eacarsaich cànan seo, bidh sinn a' beachdachadh air mar a chleachdas sinn 'S le structaran-cànain adhartach, mar 'S toigh leam.

Coimhead air PowerPoint Abair Gàidhlig 5 (duilleag 2 agus 3) còmhla ris an tidsear.

A-nis, atharraich na seantansan 1-8 a leanas le bhith a' dèanamh feum de na structaran cànan adhartach seo. Gheibh thu barrachd taic anns a' chlàr air duilleag 6.

'S fheàrr

'S toigh/'S caomh

le

'S beag

'S lugha

air

'S urrainn

'S àbhaist

'S fheàrr

'S còir

'S aithne

'S fheudar

do

1. Chòrd an obair rinn.
2. Chan eil i air chomas Beurla a bhruidhinn.
3. Bidh i mar as trice a' cluich hocaidh Dimàirt..
4. Cha robh iad idir dèidheil air ceòl pop.

ABAIR GÀIDHLIG 5

5. Tha an t-àm ann dhomh falbh.....

6. Nam bheachd-sa, tha cèic nas fheàrr na aran.

7. Cha robh iad idir eòlach orm.

8. Bha agam ris an obair a dhèanamh.

	mi	thu	e	i	sinn	sibh	iad
le	leam	leat	leis	leatha	leinn	leibh	leotha
air	orm	ort	air	oirre	oirnn	oirbh	orra
do	dhomh	dhut	dha	dhi	dhuinn	dhuibh	dhaibh

Leugh a-nis tron earrainn mu *Dhùn Ad* a-rithist agus dèan liosta de dh'abairtean agus seantansan anns do chuir an sgrìobhadair 'S gu feum anns an dòigh seo.

Tha trì dhiubh ann.

1.

2.

3.

ABAIR GÀIDHLIG 5

'S beag an t-iongnadh nach eil an obair deiseil. Bha thu nad chadal fad an latha!

Coinhead air *PowerPoint Abair Gàidhlig 5* (duilleag 4 agus 5)
còmhla ris an tidsear.

A-nis, atharraich na seantansan a leanas le bhith a' toirt buadhair chun an toisich.

Tha e bochd nach tàinig thu an-diugh.

Tha e duilich nach do bhuannaich sinn.

Tha e math dhi nach robh i ann.

Tha e cinnteach nach tachair sin.

Leugh a-nis tron earrainn mu *Dhùn Ad* a-rithist agus lorg aon abairt no seantans anns do chuir an sgrìobhadair 'S gu feum anns an dòigh seo.

1.

ABAIR GÀIDHLIG 5

'S e *iasg* mòr a ghlac mi.

Coimhead air PowerPoint Abair Gàidhlig 5 (duilleag 6)
còmhla ris an tidsear.

A-nis, atharraich na seantansan a leanas ann an dòigh a chuireas cuideam air an ainmear.

Leugh mi leabhar sgoinneil.

Rinn i obair mhìorbhaileach.

Tha mi a' faicinn bàta luath.

Gheibh e airgead mòr.

Leugh a-nis tron earrainn mu *Dhùn Ad* a-rithist agus dèan liosta de dh' abairtean agus seantansan anns do chuir an sgrìobhadair 'S gu feum anns an dòigh seo.

Tha trì dhiubh ann.

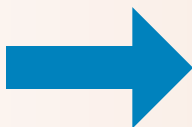
1.

2.

3.

ABAIR GÀIDHLIG 5

'S e saighdear a th' ann
an Alasdair.

**Coimhead air PowerPoint Abair Gàidhlig 5 (duilleagan 7 gu 10)
còmhla ris an tidsear.**

A-nis, inns ann an seantansan, dè th' anns na rudan a leanas.

Chì thu mar a tha diofar dhòighean ann anns an gabh dèiligeadh ris a' chiad trì dhiubh.

1. Am baile sa bheil thu a' fuireach	'S e baile a th' ann an Glaschu.

'S e baile inntinneach a th' ann.

'S e Glaschu am baile as motha ann an Alba. |
| 2. Cuideigin nad theaghlach | 'S e poileas a th' ann an Iain.

'S e amadan a th' ann.

'S e Iain am bràthair as sine a th' agam. |
| 3. Peata a th' agad | 'S e cat a th' ann am Peasan.

'S e cat dubh is geal a th' ann.

'S e Peasan an caraid as fheàrr a th' agam. |
4. An sgoil agad	
5. An còmhlan-ciùil as fheàrr leat	
6. An neach-spòrs as fheàrr leat	
7. An cur-seachad as fheàrr leat	
8. Am biadh as fheàrr leat	

ABAIR GÀIDHLIG 5

Leugh a-nis tron earrainn mu *Dhùn Ad* a-rithist agus dèan liosta de dh'abairtean agus seantansan anns do chuir an sgrìobhadair 'S gu feum anns an dòigh seo.

'S e ... a th' ann an ... (Tha **seachd** dhiubh ann)

1.
2.
3.
4.
5.

An dèidh dhut *PowerPoint Abair Gàidhlig 5* (duilleag 11) a dhèanamh ann am buidhnean no mar chlas, feuch ris na seantansan seo eadar-theangachadh bhon Bheurla le bhith a' cleachdadh 'S.

1. I can speak a little French
2. It's a shame that we lost the game.
3. It was Alasdair that I saw last night.
4. He is an able writer.
5. Edinburgh is the capital city.
6. You ought to leave just now.
7. It's often that we see him here.
8. It's a new job that I want.
9. She is a kind teacher.
10. Lewis is the biggest island.